

Provensalsk trubadurlyrik

Göteborgs Posten

Boken 11/8

Christian Désagulier

Rad thu

Diktsvit

Inledning och översättning av

Jesper Svenbro

Ellerströms

IDAGARNA utkommer diktsviten *Rad thu* av den "unge franske poeten" Christian Désagulier. Det fornsvenska *Rad thu* betyder: Läs! Tolka texten! *Rad* finns i modern svenska i form av råda och på engelska i form av *read*. Läsaren skall vara en rådgivare, en aktiv deltagare.

Boken är översatt av Jesper Svenbro, som också försett den med inledning, ja med ett slags plädering för Désagulierens egenartade runinspirerade diktning. Texten presenteras i en tvåspråkig utgåva: Désagulierens franska rundiktning kan man låta löpa över i den svenska tolkningen, och så tillbaka till den franska texten och vidare

tillbaks till de citat ur rundiktningen, *Eddan* osv som ges av Désagulier på originalspråket. Den latinska skriften är också interfolierad med *futharken*, runalfabetet och ett återkommande fornsvenskt: *runo fahiraginakudo* — jag målar runorna som kommer från gudarna.

Lösningen blir i hög grad ett översättningsarbete, på samma sätt som skapandet av dikten har varit det. Désagulier är emellertid ingen skandinavist. Allt han vet om runor tycks han ha hämtat i Lucien Mussets *Introduction à la runologie*, en lysande framställning av området, som dessutom rymmer en relativt komplett inskriftsantologi.



IFRÅGA om just den text av Torbjörn (skriven på en klippa i Hillersjö, Uppland) som Désagulier citerar i inledningen till sin dikt, och som börjar med ett *Rad thu!* har den *runvise* Musset i sin franska kommentar gjort en feltolkning: han har inte följt Torbjörns och Désagu-

liers uppmaning *Rad thu!* och istället gift bort *Gerlög* med hennes bägge svärsöner, vilket omintetgör Torbjörns hela juridiskt intrikata text om arv tillbaka till modern. Möjligen har Désagulierens poetiska försök inspirerats av denna paradox.

Dikten bygger upp en fiktiv berättelse om den en gång verkligt existerande runristaren Torbjörn från Hillersjö i Uppland ("den fyndigaste i trakten"). Denne rundiktare är inte bara känd som upphovsman till den längsta runinskriften i Uppland (284 tecken) — han benämnde sig också "skald", dvs muntlig poet, vilket delvis gör Torbjörn till en gåta och han lånar sig därför utmärkt till en metapoetisk fiktion av Désagulierens slag vars uppenbara syfte det är att ifrågasätta just gränsen mellan "ristandet" och diktningens mer "ideala" funktion att vara meningsskapande, riktad ut ur sig själv.

Torbjörn är gammal, han minns sitt liv: han finns i runorna, runorna i honom. Stödd på en runstav liknar han en

bokstav. Torbjörns tankar utvecklar sig till ett slags pseudo-vikingsk runkosmologi där stenen, skeppen, drakarna och runtecknens främmande, gåtfulla karaktär är stommen: allt är på en gång språk och materia, kött och ande, "tunga" och "mål" (det franska ordet *langue* blir ju här tydligare och stundom roligare än vårt krångligare, svenska, *tungomål*).

Detta säger också något om poetens behandling av stoffet som helhet: avsikten är inte att vara objektiv, utan ibland att vara medvetet anakronistisk. Det är framför allt för oss som runorna är gåtfulla och egendomliga inskriptioner och runristaren Torbjörn, som visserligen funnits i sinnevärlden, blir hos Désagulier ytterst en bärare av moderna eller postmoderna litterära valmöjligheter och tankar:

"Fornyrdislag och drottleväde hette de enda lärare / jämte lifsten / vilka han någonsin underställt sig."

Dikten söker lägga sig på gränsen mellan runan och ste-

och svensk modernism

nen: den ristar in sig i materien och materien blir språk. Skalden ristar tankar i sitt minne. Runan blir en kongenial meta-poetisk bild för denna inställning till dikten.

SOM ALL DIKT försöker naturligtvis *Rad thu* förmedla någonting till en läsare. Men poeten försöker inte kommunicera en känsla, eller ens en insikt i ren form. Det är läsarens tolkande aktivitet han vill väcka. Texten varken är eller vill vara en destillerad poetisk starkvara eller ett extatiskt bländverk, utan en delvis meningsfull, delvis gåtfull, semantiskt rik, utsaga avsedd för en "rådare", en reflekterande, *runvis* läsare som producerar innebörden tillsammans med texten. Texten är således "cool". Den utgör, för att uttrycka det kort, ett avsiktligt brott med den moderna diktens spänt intensiva och möjligen också självförintande uttryck.

Hos Désagulier påminns läsaren ständigt om att texten ytterst är ett kompilat av andra

texter: här finns provensalsk trubaduryrik, Den gudomliga komedin och inslag som ligger förrädiskt nära svensk modernism.

Ja, den text som Désagulier inledningsvis uppmanar oss att läsa är inte ens hans egen, utan Torbjörns, vars *spår* vi kan följa genom fransmannens nyskapelse.

Sedd på detta vis ingår *Rad thu* i en poesi-politisk rörelse med postmoderna förtecken vilken har modernitetens föregivna sterilitet, den intensifierade livskänslans karaktär av upprepning, som på en gång avstamp och motståndare.

En poesi av denna typ skulle enligt introduktören Svenbro, kunna vara en strategi för poesins överlevnad i Frankrike, där krisen för poesin fördjupas alltmer under efterkrigstiden och mer eller mindre kan tyckas ha spelat ut sin roll till förmån för poetisk-filosofiska och poetisk-psykoanalytiska texter.

Men också på svensk botten skulle den fornskandinaviska

diktningen kunna vara produktiv. Med en tillsats intertextuell ironi. *Rad thu* är då ett bidrag till "dekonstruktionen" av den ideologiska bindning mellan nazismen och den fornnordiska kulturen som blockerat vår upptäckarglädje inför vår egen kulturhistoria och dess semantiska skatter.

SOM HELHET är *Rad thu* en gåtfull kombination av ett slags ironisk lekfull "svagströmspoesi" — en specifik befrielse av de poetiska uttrycksmedlen (allt kan sägas men även tas tillbaka i nästa mening, lyrismen och dess upphävande) och ett slags kosmologiskt allvar som är rotat i uppfattningen av materien som språk. Världen är en skimrande drake. Drakslingan ristas i stenen. Runorna väljer ut ur dess buk. Men i sig kan temat med den runristande vikingen försänt i djupa tankar vid havet aldrig vara någonting annat än en drift med själva detta tema. På så vis är den

lekfulla utsagans fält konstruerat.

Om Désagulier påminner om någon annan poet är det naturligtvis om Svenbro själv, som både i *Element* till en kosmologi (1979) och i *Särinner* (1984) förfäktat liknande tankar. Det går naturligtvis inte att bevisa att "översättaren" Svenbro är upphovsmannen till både den svenska och den franska texten, men tanken är lockande och bryter knappast mot den poetik Svenbro själv skisserar i förordet. Vad som helst är för övrigt att vänta av denne språkliga ekvilibrist.

Rad thu kan karaktäriseras som ett begåvat och roande meta-poetiskt försök med ursprung i Paris eller i Lund. Men dikten blir ändå, med några få undantag, till ett ankdammsrensande som i längden tröttnar. Och Jesper Svenbro är förvisso en bättre poet än Christian Désagulier.

Johan Öberg

SVENSKA DAGBLADET

STOCKHOLM

1988-08-27

228,000 EX 7/V
(OB M)

13 N

AB PRESSURKLIPP

Tel: 08-705 12 00
Box 1510 171 29 SOLNA

boklådan TRANSIT

Fransk vikingapoesi

VID SIDAN AV sitt arbete som fysiker inom ett franskt rymdskyttelprojekt ägnar sig *Christian Désagulier* åt att skriva poesi. Utan att behärska fornnordiska eller ens något modernt skandinaviskt språk har han fattat intresse för nordisk mytologi och dyrkar uppenbarligen, nästan som ett slags abstrakt konst, runskrifternas kärva arabesker. "Runes", alltså *Runor*, heter hans debutdiktsamling från 1982.

När denne besynnerlige och för ovanlighetens skull inte det minsta filologiskt inriktade nordist nu introduceras på svenska med sin tredje diktsamling *Rad thu* (Ellerströms) är det i en tvåspråkig volym, i vilken inte bara översättningen utan även originalet publiceras för första gången.

"Rad thu" betyder *råde du* och fornnordiskans *rad* motsvaras etymologiskt av engelskans *read* liksom *thu* av *thou*, förklarar Jesper

Svenbro, den entusiastiske översättaren, i ett förord som möjligen är mer läsvärt än den diktsvit av *Désagulier* som därpå följer. "Rad thu! Tolka denna text som skalden Torbjörn ristat i gnejsen", börjar boken och ger därmed läsaren en uppgift som inte är så lätt.

FRANSMANNENS läromästare är Ezra Pound sådan denne var i sin mest esoteriska diktning. Den kinesiska kalligrafen hos Pound har av *Désagulier* ersatts med runor. Det är inte bara dekorativ ornamentik, lika litet som hos Pound, utan betecknar ett allvarligt försök att nå kontakt med en främmande och för en fransman exotisk föreställningsvärld.

Diktsviten har en hjälte, skalden Torbjörn från trakten kring Hillersjö i Uppland. Denne måste vara påhittig för att stå sig i konkurrensen med Balle, en annan av traktens skalder. Detta inbjuder till metapoetiska betraktelser, nå-

got som antagligen är förklaringen till att Jesper Svenbro har fascinerats av texten och funnit den värd att översättas. Vi får därtill glimtar av skalden Torbjörns fjärran vardag och föreställningsvärld.

VAD SOM HAR DRAGIT den unge franske poeten till denna fornnordiska motivkrets tycks vara en ambition att förmedla något som på en och samma gång är både enkelt och gåtfullt, elementärt och obegripligt. Ytterst handlar det om vad som över huvud taget finns att säga om tillvaron. Består inte allt talande av mytiska föreställningar, av fiktioner och illusioner? Jag antar att det är frågor av det slaget som lockar *Christian Désagulier* att skriva, trots allt så att säga, för att möta och ta emot myterna i stället för att avvisa dem.

Tommy Olofsson

AFTONBLADET

STOCKHOLM

1988-08-10

400,100 EX 7/V
(S)

1

R

AB PRESSURKLIPP

Tele: 08-705 12 00
Box 1510 171 29 SOLNA

RUNOR — SOM FRANSK LYRIK

Av nyare fransk poesi har vi i Sverige fått se beklärande lite under senare år. Bortsett från *Boulevard* och *Fjelsträck*, antologin med tio nyare franska poeter som sammanställdes av Jacques och Maria Werup 1984, kan jag bara erinra mig ett urval av Yves Martins lyrik som kom för ett par år sedan.

I inledningen till *Rod Tha* (Ellerströms) — en diktsvit av den unge fransmannen Christian Désagulier — gör Jesper Svenbro glädlige på att detta helt enkelt beror på en "dramatisk" stagnation inom den franska lyriken. Så eländigt står det till att denna vackra lilla bok tvingats leta sig ända upp till Lund för att finna en förläggare. *Rod Tha*, som är en talspråklig utgåva, trycks alltid för första gången här i Sverige.

Men Désagulier diktsvit är märkvärdig även av andra skäl. Sviten har hämtat sitt motiv från runstenarnas litteratur. Därmed förefaller det egendomligt självklart att den just härifrån söker sina läsare.

Sviten titel kan, som Svenbro påpekar i sin inledning, via engelskans "Read Thou" strävas som en uppmaning till läsaren — "tolka denna text!". Och det tycks också vara Désagulier utgångspunkt. I sju berättande dikter som kretsar kring "skalden Torbjörn" föröst poeten in i runstenarnas utsagdhets. Dikterna utspelar sig skulle man kunna säga, i de vidöppna tomrummen mellan raderna i runstenarnas lakoniska epos.

Och Désagulier har verkligen lyckats åter skapa något av runskapets korthugna glädfullhet. Men uppmaningen att tolka bör, tror jag, främst förstås i relation till de många fornnordiska citaten. Désagulier egen tolkning är öppet alternativ och inbjuder läsaren att själv ge sig i kast med runornas säregna teckenspråk.

Så sluter sig cirkeln. Fransmannen Désagulier läsning av fornnordiskan återberedas av Jesper Svenbro lyhörda tolkning till sin språkliga hemort. Förståelsehorisonten flyttas från sydeuropa rakt ner i den sandiga nordiska jorden.

Magnus
William-Olsson

Fransk poet *Transit* hugger i sten

I dag introduceras den franske poeten Christian Désagulier på svenska. En möjlig orsak till denna introduktion är Désaguliers intresse för vikingatidens kultur och då särskilt runtecknen.

Rad thu som är titeln på hans samling är fornnordiska och betyder, läs du — tolka denna text, och det har Pär-Yngve Andersson gjort.

MED DIKTSVITEN "Rad Thu" introduceras nu den franske poeten Christian Désagulier på svenska. Boken, som ges ut av Ellerströms förlag, är tvåspråkig. Ovanligt nog är det också första gången dikternas franska originalversion publiceras. Jesper Svenbro har översatt till svenska och skrivit en inledning, där han bl a kommenterar bokens gåtfulla titel. Det fornnordiska "rad thu" motsvaras av engelskans uppmaning "read-thou"; "läs du — tolka denna text!"

CHRISTIAN DÉSAGULIER arbetar som fysiker, en ganska ovanlig sysselsättning för en poet. Han har i en tidigare samling dokumenterat sitt stora intresse för vikingatidens kultur; särskilt runtecknen. Dikterna i "Rad thu" är fulla av citat. De allra flesta är just transkriberingar av runskrifter. I

centrum står upplänningen och runristaren Torbjörn. Han är en länk i den kedja av människor som för det skrivna ordet vidare; han bärgar glimtar av vikingarnas liv åt eftervärlden med de hemlighetsfulla runornas hjälp. Svärdens klingande, sköldarnas rassel och vågornas slag mot skeppets för — allt detta var ett språk som tystnade. Kvar står de korthuggna, fantasieggande inskriptionerna. Så mycket förblir osagt. Ett liv reduceras till ett namn eller ett par rader på den skrovliga stenen — "Han dog i Novgorod, i Sankt Olofs kyrka."

SPRÅKET OCH dikten blir det verkligt centrala i Désaguliers diktsvit; i så måtto kan den kanske kallas metapoesi. Då Torbjörns mejsel sjunger mot stenens motspänstiga yta, är det själva språkets trotsiga sång mot glömskan vi tycker oss höra.

DET FINNS en behärskad svalka i Christian Désaguliers stil, som är väl anpassad till motivet. Sviten får dock karaktär av senfida översiktsbild över en historisk epok, och då runmästaren blir en typfigur mer än en individuellt tecknad person, kvarstår en viss likgiltighet efter läsningen. Det är synd, för Désagulier kan diktandets hantverk.

PÄR-YNGVE ANDERSSON

En fransk fysiker ser på fornnordiska runor

FRANSLA

I efteråtens Eshörningsserie presenteras den unge franske poeterna Christian Dénigalier med volymen "Rad där". Det är poeten tredje diktsamling, och då den utgöses ut i tolkning av Jesper Svembro ra. Dénigalier har nämligen inte funnit en fransk förläggare för denna fornnordiskt inspirerade dikta.

"Rad där" baserar om runorna Torbjörn som sitter vid Okonans strand, ritar korsningar i sitt lära och tänker på det liv han levat vid jurlens bädd.

Dénigalier har utbildat sig till,

och arbetar som fysiker vid det franska rymdprogrammet. Han arbetar med rymdkyvetprojektivet Ariane. Man kan se vissa likheter mellan den fornnordiska runorna, och den nordiska tolkningen av extraterrestriska fenomen. Runorna hade tillgång till den gudomliga världens genom sin kunskap om de hemliga sockarna som givits av "Oden som i 9 nätter fick bli- ga i den heliga askens grenar / utan att äta eller dricka / i 9 nätter slädd av spjont, / ofönd åt odens / (Han själv är sig själv) blö- kunde nödt / som fick runorna att stiga genom att nämna dem vid namn / en efter en."

Det är i detta man finner överensstämmelsen mellan poeten av idag, och Torbjörn av i går. I en intervju säger Dénigalier "Jag vill säga att studera fysik för att lära mig något om hur naturen och omvärlden är konstruerad, bakom den synliga ytan", och på samma sätt som runorna kan rymma mer än en verklighet kan naturen det.

Men andra plundringstyg har där dragit förbi, och det är som skadedokningen ritterligen borde vara för oss är där ej löslat med samma minne om den Nordiska Ransen. Kanske har riddas att förknippas med det fascinerande av-

hållit många från att studera och inspireras av den absoluta skatt: den fornnordiska diktaren är.

Speglar det europeiska

Dénigalier vänder i viss mån materialet över mot Europa och södern och låter det spegla det europeiska på så sätt som kanske skedd; ransden har ju alltid tagit uttryck av centrum.

Sedan kan man ju, som tolkaren Svembro gör i sin förord, dra paralleller till Ezra Pound's bruk av kinesiska ideogram i sin dikt då Dénigalier använder runor insprängda i diktens.

Det metafysiska är för honom starkt förankrat i det närvarande, fysiska, i komponeringen och det kan endast uttryckas poetiskt.

"Rad där" - ridd där, solka du - Det är mod en uppförslan som diktsvittens inleds, och den fornnordiska världen med dräktskepp, som drog ut för handöl där de var svaga, eller massakrer och plundringstyg där de var starka i lågskolepp överträngna alla andra skepp, kommer till läsaren från det galliska Europa som så plundrades.

Pound behärskade lika lite kinesiska som Dénigalier behärskade de fornnordiska, men tecknen som skildras ger en mystisk och svårt att läsa en typografisk och förläsnar texten ett eget rum geografiskt, historiskt och mytiskt.

Kanske Fyrån

Särmanaget möd ämnat där skalden uttrycker vid Okonans strand,

maktens bord, vare sig det är en stollare av godsmåliga runor, eller en utlokar av naturens tecken. Problemet nu som då är väl hur man skall förhålla sig och "Det är kallt, och tröbberna kommer över Torbjörn. / Varför gör inte också han sig iväg / långt bort där guld det finns / för att ge fören född". Egentligen är det väl bara en väntan som gäller väntan på kommandet, och sedan väntan på att recitera denna.

Ingen politik

Varken Torbjörn eller Christian Dénigalier har anledning att ifrågasätta makten: för 900-1000-årens runare var det rådande samhällsstruktur uterligen lika rätt och riktigt som dagens väst-europeiska demokratier. Därför finns väl ingen direkt politik vare sig

...diktningen rättfärdigen borde
 ra för oss är där ej laddat med
 omma minne om den Nordiska
 lasen. Kanske har riddan att för-
 nippas med det fascistiska av-

...de fornbordiska, men tecknen som
 sådana ger en mystisk accent såväl
 som en typografisk och förlämnar
 texten ett eget rum geografiskt,
 historiskt och mytiskt.

de fornbordiska, men tecknen som
 sådana ger en mystisk accent såväl
 som en typografisk och förlämnar
 texten ett eget rum geografiskt,
 historiskt och mytiskt.

Ingen politik

Varken Torbjörn eller Christian
 Désagulier har anledning att ifrå-
 gasätta makten: för 800-1000-ta-
 lets runristare var det rådande
 samhällsskicket säkerligen lika rät-
 och riktigt som dagens väst-euro-
 peiska demokratier. Därför finns
 väl ingen direkt politik vare sig
 hos runristarna eller hos dagens
 poet utan bara frågan om det som
 är gott nog.

Jesper Svenbro har gjort en vä-
 märkt tolkning av en fascinerande
 diktvis. Hopplas bara att också
 fransmännen läser den!

JONAS GRUVÆUS

Det metafysiska är för honom
 starkt förankrat i det närvarande,
 fysiska, i omgivningen och det kan
 endast uttryckas poetiskt.

Det poetiska blir en väg till det
 gudomliga och till naturen, och
 medan Torbjörn i "Rad thu" hyl-
 lar sin furste på sant provençaliskt
 manér, så gör kanske Désagulier
 just det samma i sin dagliga glö-
 ning som fysiker och delaktig i
 skapandet av en stor fallon för
 Frankrikes statspotens.

Kanske Fyriska

Sammantaget med ämnet där
 skalden sitter vid Okennos strand,
 men det kanske är Fyriska, på sin
 älders bost och minns sin lärare
 och sina impulsivare, minns lä-
 rospånen hos Alemannerna där
 han lärde sig draken som biter sig
 i svansen (jfr Jellingestenen) blir
 diktvisen en stark påminnelse om
 människolivets oföränderlighet.
 Anna har tolkaren sin plats vid

ƿ	u	þ	q	r	k	h	n	i	a	s	t	b	m	i	R
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

Désagulier studerade fysik för att lära sig hur naturen och omvärlden är konstruerad, bakom den
 synliga ytan. Han skriver att: "på samma sätt som runorna kan rymma mer än en verklighet kan
 naturen det."



"Rad thu" - råd du, tolka du, av Christian Désagulier handlar om runristaren Torbjörn som genom
 runornas hemlighet har tillgång till den gudomliga världen. Den franske poeten och fysikern ser
 likheter mellan den fornbordiska runristaren och den nutida tolkaren av extraterrestriella fenomen.

Franskt poet med passion för runor

MALMÖ

1988-08-11

110,500 EX

(S)

4

AB PRESSURKLIPP

Tel: 08-705 12 00

Box 1610 171 29 SOLNA

Tryck

BOKEN

En ung fransman (31 år) vid namn Christian Désagulier har tagit sig an ett ovanligt poetiskt projekt. För fem år sedan började han intressera sig för de nordiska runorna och den nordiska vikingatiden. Detta har resulterat i en liten dikterbok, som i det närmsta franska poetiklänningen inte kunde finnas någon förläggare. Nu har boken i stället kommit ut på ambitiösa Ellerströms förlag i Lund, i en dubbelstor format med titeln "Rad thi", vilket på fornspråk ska betyda: "Läsbockerna denna text".

Passion

En vacker augustidag i förra veckan träffade jag Désagulier hemma hos hans överstättare Jesper Svenbro på Ven. Svenbro har också skrivit det mycket instruktiva föredraget, i vilket han bl a påpekar att Ezra Pound brukar av kinesiska ideogram med all säkerhet är förebilden för Désaguliers användning av runor. Désagulier är atomfysiker till yrket, men hans stora fridskapsspan är alltså dessa runor. Till en del har detta intresset med ursprung att göra, hans släkt stammar från Normandie där vikingarna på sin tid var ganska flitiga gäster.

Désagulier har läst de inledningsakterna, han har läst Eddorna, framför allt Den poetiska Eddan. Men han har inget intresse för vikingatiden som sådan - inte för den tidens gods- och moral, bruk och seder utan intresset är framför allt semantiskt/episkt.

Christian Désaguliers dikter



● Christian Désagulier, en fransk poet som fascinerats av runorna.

Désagulier är fascinerad - tycks det - av hur runorna uppstått som en skrivit som avbildar verkliga föremål och hur det senare omvandlas till ett språkligt - en på transkribering till ett "C". För honom tycks det handla om operationer som inte bara är inspirerande utan också poetiskt frokbara.

- Att använda mig av runorna är för mig att försätta mig i en position där jag kan hitta

min riktiga språk, mitt eget språk för mina erfarenheter.

Berättelsen

Detta uttalande är kanske en smula giftfullt mot bakgrund av att dikterviten återberättar en historia om skalden Torbjörn, som är vara en person som har existerat, och hans farofylla liv på vikingafärderna söderut. Det handlar alltså om hur Torbjörn råttat i sten det som livet redan

ristat i honom. I dikterviten dyker en provensalsk trubadurklättare upp och det antyds också hur runorna är en import från spålgare nejder. Sviten avslutas - på föredömligt intertextuellt vis - med ett Dante-citat.

Det är roligt att läsa denna berättelse om Torbjörn. Désagulier är för vår gamla nordiska svenska historia in i den europeiska språkgemenskapen (vikingarna kanske inte alla var

"efter" sin tid, de kanske var helt samtida, helt europeiska). Dessutom vördar han hela tiden justytill mellan hälsösernas faktiska nivå och dess status av inskription på en runsten. Det är som om man undrade: vilket kom först: hälsöserna eller runorna? Som hade runorna en magisk förmåga att antingen återuppliva det som en gång hänt, eller också säkra igång ett skeende.

Arvet

Det berättas om Oden, "den stora upplivaren av de magiska runorna". Oden som i nåt sätt fick hänga i den heliga sakerna grenar utan att äta eller dricka i nåt närmare skrud av spjutet, offrad åt Oden (han själv åt sig själv) bläckande ned/ som fick runorna att stiga upp genom att nämna dem vid namn, en efter en/ och först därifrån föll till marken/ vid foten av Yggdrasil/Välsträdet.

Det är på något sätt ganska egendomligt att det ska krävas en fransman som till vardags sysslar med atomfysik för att vända till liv det som borde vara varje svenska självklara, mytologiska arv. Det bör han ha en eloge för.

Carina Wæern

NWT

29 MAJ 1990



Tillväxten viktig

I de polska kommunalvalen, vilka ägde rum på söndagen, deltog endast 42 procent av de röstberättigade. Det betecknas som ett hårt bakslag för den demokratiska utvecklingen i landet. Valrörelsen ägde rum under mycket dåliga premisser. Det rådde en omfattande strejk bland de järnvägsanställda i norra Polen. Människor är trötta och besvikna. De tycker, att det har blivit sämre sedan det kommunistiska maktmonopolet bröts.

Man kan tycka, att det är kortsynt och verklighetsfrånvänt av vissa grupper att strejka och begära bättre ekonomiska villkor. I stället borde de ju mangrant och ihärdigt arbeta för en bättre ekonomi.

Å andra sidan måste man ha förståelse för den vanlige polackens – men detta skulle också kunna gälla andra östeuropärer – frustration. Han har under mer än fyra decennier levt under knappa men dock i viss mån trygga sociala reformer. Nu ställs han plötsligt inför kravet att klara sig själv och bygga upp landet från grunden – igen.

Han har inte fått lära sig, att det måste finnas en ekonomisk tillväxt bakom offentliga utgifter för att inte bubblan skall spricka. Han har vant sig vid att staten – om ock inte tillfredsställande – ordnar och styr i stort sett hans hela tillvaro. Han har heller inte fått se de snabba resultat, han trodde att marknadsekonomin skulle föra med sig.

Sten Anderssons skadeglädje

Det är bland annat på denna missnöjesväg de svenska socialdemokraterna nu träder fram. I ett tal vid Arbetarrörelsens Fredsforum framhöll utrikesminister Sten Andersson hur viktig socialdemokratien är, för att utvecklingen i Östeuropa skall lyckas. Han, liksom partibröderna och -systrarna, framhåller ensidigt de "otyglade marknadskrafterna" som mörkrets krafter mot vilka socialdemokratien – helst av svensk modell – bör utgöra en sköld.

Sten Andersson gottar sig åt otåligheten i Östeuropa. Han gottar sig åt den lika mycket som de kommunistiska funktionärerna, vilka underblåser missnöjet – det var främst de, som låg bakom järnvägsarbetarstrejken i Polen – i syfte att sabotera utvecklingen mot marknadsekonomi i de forna kommunistdiktatorerna.

Men varför är Andersson så skadeglad? Varför tror han inte, att de östeuropeiska folken i det långa loppet begriper att forma sin egen tillvaro och styra sin egen utveckling? De flesta östeuropeiska folken vill inte veta av någon socialism. Det har de understrukit i fria val. Så är det, även om det är en aldrig så tung sanning för de svenska socialdemokraterna.

Socialdemokraterna låtsas, att de skulle kunna främja en bättre utveckling mot demokrati än de demokratiskt valda regeringarna i de östeuropeiska länderna.

Men socialdemokraterna är oärliga. Skenbart och på kort sikt skulle kanske den socialdemokratiska "lösningen" få vissa framgångar i de nya demokratierna. Men Sten Andersson förtiger det viktigaste: Någon skall betala de offentliga utgifterna. Utan ekonomisk tillväxt finns det inte utrymme för en fungerande offentlig sektor.

Förkvävande socialdemokrati

På längre sikt – och det är det som räknas – skulle ett socialdemokratiskt system alltså hålla nere de östeuropeiska staterna i samma ekonomiska elände, som de nu befinner sig i och kramraktigt försöker komma upp ur. I



Malinowski vid skrivbordet.

Mandelstam och Malinowski! Två döda poeter i vilkas sällskap man härnäst kunde tillbringa ett par timmar i Gallbergsalen på Malmö stadsbibliotek.

Mandelstam var ryssen som mördades av Stalin. Malinowski var den i Små-

land bosatte d polsk härkom mycket olika som förtalades och under Poet Malmö fick mot ter av utlösa kol

Ivan Malinowski en gång bytt ut v ternamnet) fam

Christian

Runornas

Minns du att Erra Poond en gång sa: "Make it new!"? frågar Christian Désagulier och artikulerar de engelska orden mycket noga. Som om det vore för att framhäva deras speciella betydelse för honom själv. För att "make new" måste man se på det förgångna och undersöka det förfutna, förklarar han.

Detta grävande i det förfutna ledde Christian Désagulier till den svenska vikingatiden, den epok i vårt lands ärorika historia som finns dokumenterad i skrift huggen i sten: Runorna!

Inspirerad av bilden av en fornnordisk runsten – men utan att förstå dess inskription – gav Désagulier sin allra första samling dikter titeln "Runes" ("Runor").

titeln "12 et 1 Réécits en Suspens" och gavs ut på ett litet franskt förlag 1985.

Identitet

Trots debutbokens nordiskt klingande titel – "Runor" – har dess innehåll ingenting med runstenars inskriptioner att göra.

Ändå finns ett samband mellan "Runes" och "Rad thu", säger deras författare: Huvudpersonen i "Rad thu", skalden Torbjörn, skulle mycket väl kunna vara den, som är författare till debutbokens korta dikter.

Och därmed tar Christian Désagulier upp den för honom mycket viktiga frågan om identifikation.

Christian Désagulier gör ingen hemlighet av att han i den fiktive skalden Torbjörn funnit en

Rad thu!

Tolka denna text som skalden Torbjörn ristat i gnejsen

på det att envar måtte veta att den sköna Gerlög fått ära Inga.

Dessa runor av gudomlig natur vilka han förgat röda med sitt blod

runo fahi raginakudo

Skalden Torbjörn, den fyndigaste i trakten kring Hillersjö i Uppland.

Ensam,

sittande vid floden Okeanos har han sett så många drakskepp ge sig av för att erövra Världen,

dessa länder är den ekonomiska tillväxten den grundläggande premisen och den socialdemokratiska modellen skulle förkva alla möjligheter till just ekonomisk tillväxt. Vi har ett utmärkt exempel i Sverige.

Det är alltså ytterst en fråga om pengar! Vad Östeuropa behöver är ett ekonomiskt uppsving, så att man klarar av att sedan ta itu med sociala program. Det är en hård verklighet, man står inför och det enda är att bita ihop och slå dövörat till, när de kommunistiska funktionärerna sprider missnöje i leden.

Ett är helt klart: På det här stadiet behöver de nya demokratierna inte en ny rigid offentlig sektor, som kostar pengar och bromsar den ekonomiska tillväxten. De har alltså inte råd med socialdemokrati.

Slipper 30 000?

Den socialdemokratiska staten brister i sömmarna överallt. I försvaret ser man detta mycket väl.

Inte nog med att fredsförband – och därmed krigsbri-gader – försvinner. Det finns inte längre pengar att utbild-a alla värnpliktiga. Omkring 30 000 vapenföra unga män – motsvarande en åldersklass – väntar på att bli in-kallade och har nu föreslagits bli befriade från – eller låt oss säga gå miste om – värnplikten.

Överbefälhavaren sägs ha förlikat sig med tanken på att helt enkelt hoppa över dessa värnpliktiga. Så har ock flera politiker i försvarskommittén.

Vi anar en mycket intressant och besvärlig debatt. Hur skall någon kunna försvara, att det allmänna värnplikts-systemet plötsligt urholkas för att befinnas vara något annat – i alla fall inte ett försvarssystem grundat på allmän värnplikt?

I början av detta sekel, då vi övergick från indelnings-systemet till värnpliktsförsvaret och samtidigt hade en de-batt om rösträtten, gällde devisen "en man, en röst, ett ge-vär". Den, som hade rätt att bära vapen för fädernes-landet, borde också ha rätt att rösta fram dess styres-män. Sedan har den allmänna värnplikten blivit något lika självklart som den allmänna rösträtten.

Hur skulle man i debatten ideologiskt kunna försvara, att vissa erhåller rätten att göra värnplikten, medan and-ra inte gör det? Skulle man ha ett selektivt värnpliktsys-tem, försvann ju grundtanken med att alla skall bygga upp vårt försvar.

Den danska modellen, att låta var tredje man göra militärtjänst och under utbildningen ge honom full lön, vore varken ekonomiskt, ideologiskt eller militärt för-svarbar för Sveriges del.

Det är ju till slut så, att värnpliktsystemet är det mest praktiska för en liten nation som svens-karna. Vi måste slå fast att alla män skall göra nå- gon form av värnplikt. Allmän värnplikt är det bä- sta systemet för vårt land – det skall vi inte göra av- kall på.

WERNLANDS-TIDNINGEN

Wernlands lära och Karlstads siffror-tidning - Grundad 1896

Chefredaktör ansvarig utgivare Staffan E. Ander

Bit ansvarig utgivare Hans Jansson

Verkställande direktör Lars G. Ander

Telefon 054-19 90 00 Telefax 054-19 91 00

Telegramadress ANNETE

Postadress Box 28, 881 02 KARLSTAD 1

Bankgiro 130-0208 Postgirokonton 50 40-1 Postgiro abonnemang 75 40-8

Ehartyck Körpublis

Tidningen ansvarar inte för oönskat material

Tryckt hos Nya Wernlands-Tidningen AB 1990

tungt lastade med guld och massakrer,
Lindisfarne!

Anfallsvågor av vikingar, roende vid stiltje
men redo att färdas
dit vinden valde att föra dem

Ur Rad Thu av Christian Désaguliers. Jesper Svenbes har övers-
diktaviten, som gavs ut 1988 av Ellerströms förlag.

- När jag såg bilden av
runstenen tyckte jag, att det
fanns ett samband mellan
runorna och mitt sätt att
skriva lyrik, säger han.

Energi

Inte minst fanns där ett
samband mellan den energi
inskriftionerna hade
avkrävt buggaren och den
arbetskrävande kamp med
språket som var Christian
Désaguliers.

Och dessutom:
Runstenarnas kortfattade,
knapphändigade
meddelanden till
eftervärlden; hur mycket
plåmände de inte till sin
form om hans egna dikter,
två eller tre rader långa?

Som exempelvis denna:
"Regnet
dess här bränner
jorden".

De korta raderna poeti är
tolkade av Jonas
Ellerström, förläggaren i
Lund, och finns publicerade
i tidskriften Translita nr 18
(1989).

Samme Jonas Ellerström
har även publicerat
diktsviten "Rad thu", en
liten volym som gavs ut
1988 i en tvåspråkig
upplaga: svenska på ena
sidan, fransk text på den
motsärande sidan.

Den svenska utgåvan är
diktsvitens originalupplaga.
Inget franskt förlag ville ge
ut "Rad thu". Jesper
Svenbes, den i Frankrike
bosatte översättaren,
poeten och kritikern, fick
höras talas om detta
förhållande, skickade
budskap om det till Lund
och satte sig att tolka
Désaguliers svit.

"Rad thu" är Désaguliers
tredje samling, den andra
(efter "Runes" 1982) har

själfrände och kanske mer
än så: Skalden Torbjörn -
"den fyndigaste i trakten/
kring Hällersjö i Uppland" -
kan ses som Désaguliers
alter ego. Med ett leende
berättar han, att hans
"grandparents" kommer
från Normandie, ett mål för
vikingatidens emigration
och plundringar.

- Vem vet, säger han,
kanske är jag en ättling till
Torbjörn?

För Désaguliers skald
besökte självfallet även
Normandie.

Magisk känsla

Det var först efter
publicerandet av "Runes"
som Désaguliers mer
ingående började studera
runinskriftioner.

- Mitt intresse tändes och
växte och jag ville veta mer
om den tidens runor. Så jag
begav mig till Svenska
kulturinstitutets bibliotek i
Paris för att se i böcker och
studera. Där fann jag
böcker innehållande
samtliga runinskriftioner
som finns i Sverige. Den
magi jag kände när jag såg
dem...!

Désaguliers gjorde
omfattande anteckningar
och försökte med stor möda
att förstå inskriftionerna.
Ett arbete som kräver
mycket även av den, som
har svenska till sitt
modersmål och inte
behöver tillryggaliggas
samma långa vägsträcka
som den icke svensk-
talande.

För Désaguliers förtär
svenska lika litet som han
att obehindrat tolkar de
futharktecken, som för
längsödan högs i stnar.

Futharkens barrliknande
tecken, som sänder besked

nsken av
st. Två
individer,
i lyriken
lagarna i
aga tribu-
ger.
ski (som
not w i ef-
egentli-

gen hela tiden närvarande under denna den fjärde poesifestivalen. På Poesidagarnas affisch fanns ett fragment av hans manuskript till dikten "Fuga", under timmarna i Gullbergssalen högläst av dottern Nina, själv en fin lyriker.

Många i den sal, som fått namn efter ännu en död men levande poet kunde säkert berätta om Malinowski i hans egenskap av personlig vän. Så till exempel Lasse Söderberg, poesifestivalens centralgestalt och programledare.

Så även den finske poeten Pentti Holappa, f.d. kulturminister i någon av Finlands många regeringar, fin översättare av fransk lyrik och en poet man på svenska kan läsa i Claes Anderssons och Bo Carpelans tolkningar.



Mandelstam

Désagulier, Frankrike

moderne skald

om händelser före landets kristnande.

– Även om jag inte förstod vad inskriptionerna berättade, så fick de min fantasi att börja arbeta. Och på något egendomligt sätt kändes det som om jag mötte dåtidens poeter, de skaldar som skapade runstenarnas inskriptioner. Jag kände en sorts identitet...

–"Tolka denna text"–

Jesper Svenbro, som bott

Det andra besöket ägde rum häromveckan, när han medverkade i Poesidagarna i Malmö och förbluffade publiken med avsnitt ur sin märkliga diktsvit.

Désagulier intresse för poesi väcktes förvisso långt innan upptäckten av runstenarnas inskriptioner.

— Satellitingenjör —

– Poesiintresset har funnits där hela tiden, säger han, ända sedan jag började

handlar om en skald, som uppenbarligen rest vida omkring och med stor sannolikhet även besökt Provence och en lång rad andra resmål för dåtidens "vikingar".

Eller så har Torbjörn aldrig rest i rent fysisk mening. Kanske är han en fantasins resenär? En resenär i tid och rum? Som sin sentida kollega och själsfrände i förorten till Paris?

Att inte alla kritiker slöt Malinowski till sitt bröst ville Malmöpoeten Thomas Nydahl påminna oss om. Hans teori om orsaken till motståndet? Malinowskis civilisationskritiska ton. Den var inte comme-il-faut och sågs av många som vore den inspirerad av någon avdelning inom KGB, menade Nydahl.

KGB? Vid omnämnandet av den sovjetiska säkerhetstjänsten lystrade den ryske poeten Jevgenij Rejn, Brodskys vän, och böjde sig till sin översättare Bengt Jangfeldt och viskade något och fick viskningar till svar.

Jevgenij Rejn vet förmodligen en del om KGB:s arbetsmetoder. Det är ingen slump att Rejns första diktsamling gavs ut först för sex år sedan.

Genom Anna Achmatova kom Rejn, Brodsky och deras vänner i närmare kontakt med Osip Mandelstam, poeten som gick under i ett av Stalins s.k. arbetsläger någonstans i trakten av Vladivostok vid 30-talets slut.

Rejn berättade, att Achmatova brukade använda sig av Mandelstam för att bedöma den person, som hon släppte över sin tröskel.

Det gjorde hon genom att ställa tre frågor:

"Föredrar ni katt eller hund? Te eller kaffe? Pasternak eller Mandelstam?"

Achmatova själv föredrog Mandelstam, sade





Foto: LAZLOK / BOGARDY

Den franske ingenjören och poeten Christian Désagulier. Runornas berättelser inspirerar honom.

granne med Désagulier i Parisförorten Les Marceaux, har kallat den egennamnde diktsviten "Rad thus" namn för "glädfält".

Och i samma andetag har Svenbro gjort en klarläggande och spännande tolkning:

Det fornnordiska ordet "rad" motsvaras av engelskans "read", "tha" av samma språks högtidliga "thou". Alltså: "Read thou!"

I fri översättning till svenska blir det: "Tolka denna text!". Eller varför inte: "Tag och läs". Ekelöf skulle kanske ha uppskattat den unge fransmannens expeditioner bakåt i tiden.

Torbjörn, skalden, har funnits. Ätminstone har en Torbjörn existerat.

Désagulier fann hans namn i en inskription återgiven i en bok om runstenar.

– Jag fascinerar på basis av den verkliga Torbjörn, en person som jag alltid känner mig något besläktad med, förklarar ånyo denne franske poet, som aldrig hade satt sin fot i Sverige förrän han 1988, på sommaren, inbjöds av sin skånske förläggare.

att läsa. Men intresset för att skriva poesi kom inte förrän jag kom i kontakt med en lärare, som numera är en av mina närmaste vänner och dessutom driver ett litet bokförlag. Det var han – Jean-Hugues Malléac – som öppnade mina ögon för de moderna poeterna. Och det var för mig en enorm upptäckt! Jag fann plötsligt vad som skrivits av det tjugonde århundradets poeter. Poeter som Paul Éluard, Pierre Jean-Jouve och Ezra Pound.

Christian Désagulier är inte författare till yrket, han har inte skrivandet som helhetsyrke. Till professionen är han ingenjör och som sådan anställd vid ett av de franska företagen, som är knutna till det franska satellitprogrammet. Han tycker för övrigt inte att det är fel att se författarskapet och arbetet som ingenjör som två sidor av samma mynt.

I båda fallen handlar det om att utforska det okända och flytta fram gränserna för vetande och medvetande.

— Resor i fantasin —

Diktsviten "Rad thus"

Det är ett djärvt grepp av Désagulier, att söka stoff i den nordiska forntiden, i den nordiska gudasaganens hemliga mytologi. Men han har således gjort det med stöd i vad en en gång Ezra Pound yttrade: "Make it new!".

Christian Désagulier har hittat liknande uppmaningar, mer eller mindre direkt uttalade, i poesi från sitt eget språkområde. Till exempel hos Arthur Rimbaud.

Och även hos Charles Baudelaire, i "Det ondas blomster" (Les Fleurs du Mal). Där, i slutet av diktsviten, talar ju Baudelaire om att finna något nytt: "Au fond de l'Inconnu pour trouver du nouveau".

I sitt senaste författarskap har Désagulier gått vidare utifrån de förutskrivna. Men nu är skalden inte längre en diktare i det hedniska Norden. I de nya texterna är skalden en fransk poet.

– Men det vill jag visa att jag kan skriva utifrån material jag hittar i mitt eget land, konstaterar han.

MATS DAHLBERG

Rejs och låt ett litet löst mjuka upp de tunga och sorgens anletsdragen.

Och även han själv tycka föredra Mandelstam framför Pasternak. För när unga poeter söker upp Rejs i Moskva för att be om råd brukar uppmaningen och rådet lyda: "Framåt mot Mandelstam!".

I Sverige finns Mandelstam tolkad av bland andra Hans Björkegren, Bengt Jangfeldt och Göran Sonneví. De två senare fanns med denna tributers avfärd på Malmö stadsbibliotek. Jangfeldt för att recitera översättningar av Rejs dikter, Sonneví för att läsa ur sin egen "Overslutade dikter" och av Mandelstam.

Men ingen föreslog att Göran Sonneví skulle läsa sin allra mest berömda dikt, "Om kriget i Vietnam" från 1965. Och kanske hade just den dikten passat in i programmet denna dag.

Ty denna dag råkade det vara 100 år sedan Nguyen Ai Quoc föddes. 1923 intervjuades han av just Orly Mandelstam, som i den då unge och helt okända vietnamesens röst kunde "höra morgondagen salkas".

– Minns ni Ho Chi Miha? frågade programledaren Lasse Söderberg de närvarande i Gullbergsalen.

Ty det var den blivande Ho Chi Miha som Mandelstam intervjuade och som nu fyllde 100.

MATS DAHLBERG